

Asia: VN/28915/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jokamiehen oikeuden nojalla luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. kiittää mahdollisuudesta lausuntoon ja toteaa seuraavaa:

MTK on tyytyväinen, että Suomessa halutaan varmistaa tänne saapuvien henkilöiden oikeudet ja asiallinen kohtelu. Jokaisen maassamme olevan on oltava oikeutettuja oikeudenmukaiseen kohteluun ja vastuu marjanpoimijoiden kohtelusta on ennen kaikkea heidät kutsuneella yrityksellä. MTK:n mielestä marjanpoimijoiden asema olisi uudistuksenkin jälkeen osin epäselvä sijoittuen yrittäjyyden ja työntekijyyden välimaastoon. MTK esittää tämän lakimuutoksen lisäksi nopeaa pohdintaa työsopimusten ulottamista luonnontuotteiden kerääjiin. Esimerkiksi viime kaudella Thaimaan viime vuonna marjanpoimijoille vaatima minimipalkka entisestään hämärsi marjanpoimijoiden asemaa.

MTK kiinnittää huomiota jo esityksen otsikkoon, jossa viitataan jokamiehen oikeuksiin. Jokamiehen oikeudet ovat käytännössä maanomistajien maksutta tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntää heidän metsiään. MTK:n mielestä se, että jokamiehen oikeuksien nojalla tehtäisiin järjestelmällistä liiketoimintaa toisen omistamissa metsissä ei ole oikein. Esimerkiksi 2§ soveltamisalasta sana jokamiehen oikeus on poistettava. Jos halutaan, keräämistä voidaan harjoittaa myös maanomistajan luvalla, osoitetuilla paikoilla ja silloinkin tämän lain tulee soveltua tilanteeseen. Koko esityksessä ei pidä tuoda jokamiehen oikeuksia esiin, se on täysin tarpeetonta.

MTK vaatii, että lain nimeksi muutetaan Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta. Samaten MTK esittää, että kirjaukset, jonka mukaan Suomeen tullaan jokamiehenoikeuksiin perustuen, poistetaan.

MTK:n mielestä on syytä pohtia täyttääkö nykyinen toiminta esityksen kirjauksen: ”Jokamiehenoikeuteen ei kuulu se, mitä perinteisesti ei ole pidetty kohtuullisena tai mikä on laissa kielletty”. MTK muistuttaa, että organisoitu massiivinen ulkomaisten marjanpoimijoiden tulo Suomen metsiin herättää myös vastustusta. Jokamiehenoikeudella toimiminen ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle. Jokamiehenoikeudet eivät myöskään ole käytössä erityiseen käyttöön otetuilla alueilla.

MTK kiinnittää huomiota nykytilan arviontiin, jossa todetaan jokamiehenoikeuksien sisältävän myös oikeuksien kaupallisen käytön. Jokamiehenoikeutta käyttämällä ei kuitenkaan saa aiheuttaa haittaa tai häiriötä. Haitan ja häiriön määrittäminen on tulkinnanvaraista. Esimerkki jokamiehenoikeuksien kaupallisesta käytöstä on luonnontuotteiden keruu myytäväksi.

Yllä mainittu kirjaus on harhaanjohtava, eikä tunnista jokamiehenoikeuksien lähtökohtaista tarkoitusta. MTK esittää tekstiä muutettavaksi seuraavasti: ”Jokamiehenoikeudet eivät ole riippuvaisia oikeuden käyttötarkoituksesta, vaan oleellista on se, ettei toiminnasta aiheudu vähäistä suurempaa haittaa. Kaupallinen toiminta ei automaattisesti tarkoita sitä, että vähäistä suuremman haitan kynnyks ylittyy. Toiminnan tosiasialliset vaikutukset ratkaisevat, voiko toimintaa harjoittaa jokamiehenoikeudella vai tarvitaanko siihen maanomistajan suostumus. Toiminnan tosiasialliset vaikutukset johtuvat muun muassa ryhmän koosta, paikallisista luonnonolosuhteista, toiminnan luonteesta, luonnontuotteiden keräämisen menetelmistä, toiminnan säännöllisyydestä ja kestosta.

Silloin, kun liiketoiminta toisen omistamalla maalla on järjestelmällistä ja organisoituja, voidaan perustellusti kysyä, onko jokamiehenoikeudet ylitetty. Toiminnan järjestelmällisyys selviää hyvin luonnoksen nykytilan kuvauksesta, jossa todetaan: ”Luonnontuotteiden keruun tukihenkilöt, kuten kokit, sadonetsijät, talonmiehet, autonkorjaajat, koordinaattorit eivät tee jokamiehenoikeuden piiriin kuuluvaa työtä.” MTK peräänkuuluttaakin kohtuullisuutta siinä, miten suomalaisille tärkeitä jokamiehen oikeuksia hyödynnetään.

Luonnoksen teksti on osin puutteellinen, esimerkiksi 6§ perehdyttämisessä on huomioitava, että kerääjät tulee perehdyttää poimintakulttuuriin, liikennesääntöihin, poimintatapoihin, luonnon arvostamiseen, maanomistajien kohtaamiseen, pysäköintietikettiin, miten lähelle asumuksia saa mennä, mitä jos alue on aidattu tai suljettu portilla, mikä on erityiseen käyttöön otettu alue ja niin edelleen. MTK huomauttaa, että huolellinen perehdytys vähentää ristiriitoja ulkomaisten poimijoiden ja suomalaisten välillä. Vain poimijoiden kumppanina oleva yritys eli ostaja voi hoitaa perehdytyksen.

On myös turvallisuusasia tuntea maanomistajien oikeudet ja velvollisuudet poimijoita kohtaan. Myös marjojen haravointi, varpujen katkaisu, roskaaminen on huomioitava. Nämä on selkeästi kerrottava perehdytyksessä. Pelkkä perehdyttäminen poimintaan ei kerro kokonaisuuden sisällöstä mitään.

MTK pitää hyvänä, että ulkomailta tulevien oikeudellista asemaa parannetaan ja ihmiskaupan piirteitä estetään. MTK pitää haastavana nyt käytännössä lakitasolla vahvistettava ulkomaisten ”kausityöntekijöiden” kategoriaa, jossa tulijat ovat lähempänä työsuhdetta kuin omatoimisesti maastossa liikkuvia marjanpoimijoita. Mikäli tulijat olisivat työsuhteisia yksinkertaistaisi se suomalaista järjestelmää.

MTK tiedostaa ulkomaisten marjanpoimijoiden välttämättömyyden kotimaiselle jalostukselle, mutta haluaa myös tuoda esille, että koronavuonna 2020 ulkomaisten poimijoiden maantulon ollessa uhattuna, osoittivat suomalaiset kykynsä marjanpoimintaan. Suomalaisilla tulisikin olla nykyistä paremmat mahdollisuudet myydä esimerkiksi omista metsistään poimimaan marjoja jalostettavaksi. Nykykäytännöt eivät edistä kotimaisen marjanpoiminnan yleistymistä, eikä luonnonmarjan markkinoiden kehittymistä poimijoille kannattavaksi.

MTK esittääkin, että ulkomaisten luonnonmarjanpoimijoiden saamisen ohella etsitään keinoja, joilla suomalaiset voisivat tarjota entistä enemmän keräämiään marjoja myyntiin. Tässä paras kannustin lienee markkinoilta saatava kunnon korvaus tehdystä työstä. Samalla voidaan turvata luonnonmarjoja käyttävän teollisuuden raaka-aineen saanti.

Mäki-Hakola Marko

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.